

El Jardí Invisible

Parc Sanitari Sant Joan de Déu

Sant Boi de Llobregat

Barcelona

Parc Sanitari Sant Joan de Déu

En els jardins del Parc Sanitari Sant Joan de Déu de Sant Boi de Llobregat, i on s'ubicava l'antic «Manicomi de Sant Boi», es conserva un conjunt arquitectònic modernista (1903 -1912) que ha arribat als nostres dies pràcticament com a una obra desconeguda i sense autoria reconeguda.

En los jardines del Parc Sanitari Sant Joan de Déu de Sant Boi de Llobregat, y donde se ubicaba el antiguo psiquiátrico de Sant Boi, se conserva un conjunto arquitectónico modernista (1903-1912), que ha llegado a nuestros días prácticamente como una obra desconocida y sin autoría reconocida.

In the gardens at the Parc Sanitari Sant Joan de Déu in Sant Boi de Llobregat, which was the site of the former Sant Boi Mental Hospital, there is a group of Modernist architectural structures (1903-1912). Nowadays it is practically unknown and with unacknowledged authorship.

Fora del temps i la història

El conjunt modernista conté uns elements arquitectònics amb unes característiques formals anàlogues a parts d'algunes de les més importants obres que Gaudí estava construint, en el mateix període de temps o immediatament després d'haver-se finalitzat aquesta obra.

En l'antic psiquiàtric de Sant Boi es va començar a utilitzar l'**ergoteràpia**, una tècnica avantguardista aplicada especialment en les afeccions mentals, que tractava als interns a través del treball manual. Es disposava de tallers on els pacients aprenien l'ofici de paleta, i participaven així en les diferents obres que es realitzaven al centre. Donades les característiques d'aquest conjunt modernista, per una banda rudimentari i desestructurat, i per altre banda de gran qualitat plàstica i complexitat geomètrica, es fa viable pensar que pacients residents podrien haver participat en la seva construcció, seguint però, sempre, les directrius d'un complex projecte dibuixat per un arquitecte anònim, que podria haver estat, probablement, el propi Gaudí.

El projecte social “Torrents d’Art”

Una de les singularitats i tret diferencial del procés de construcció de l'obra, és sense dubte, la inclusió de persones amb trastorn mental en el grup d'operaris. La incorporació d'aquestes persones a l'àmbit laboral, era part del tractament de la psicopatologia, i per tant condicionava l'assoliment d'un millor estat de salut. Per altre banda, fomentava la integració d'aquest collectiu dintre de la societat, sent unes de les primeres iniciatives de la lluita contra l'estigma del trastorn mental.

En la actualitat, el Jardí Invisible, forma part d'un projecte social “Torrents d'Art” que relaciona l'art i la salut, donant continuïtat a la lluita contra l'estigma del trastorn mental, i afavorint la integració a la societat dels col·lectius vulnerables, al igual que va fer durant la seva construcció, ara fa més d'un segle.

Fuera del tiempo y la historia

El conjunto modernista contiene unos elementos arquitectónicos con unas características formales análogas a partes de algunas de las más importantes obras que Gaudí estaba construyendo, en el mismo periodo de tiempo o inmediatamente después de haberse finalizado esta obra.

En el antiguo psiquiátrico de Sant Boi se empezó a utilizar la **ergoterapia**, una técnica vanguardista aplicada especialmente en las afecciones mentales, que trataba a los internos a través del trabajo manual. Se disponía de talleres donde los pacientes aprendían el oficio de paleta, y participaban así en las diferentes obras que se realizaban en el centro. Dadas las características de este conjunto modernista, por un lado rudimentario y desestructurado, y por otro lado de gran calidad plástica y complejidad geométrica, se hace viable pensar que pacientes residentes podrían haber participado en su construcción, siguiendo pero, siempre, las directrices de un complejo proyecto dibujado por un arquitecto anónimo, que podría haber sido, probablemente, el propio Gaudí.

El proyecto social “Torrents d’Art”

Una de las singularidades y rasgo diferencial del proceso de construcción de la obra, es sin duda, la inclusión de personas con trastornos mentales en el grupo de operarios. La incorporación de estas personas al ámbito laboral, formaba parte del tratamiento de la psicopatología, y por tanto condicionaba la mejora del estado de salud. Por otra parte, fomentaba la integración de este colectivo dentro de la sociedad, convirtiéndose en una de las primeras iniciativas de la lucha contra el estigma del trastorno mental.

El Jardín invisible, forma parte de un proyecto social “Torrents d’Art” que relaciona el arte y la salud, dando continuidad a la lucha contra el estigma del trastorno mental y favoreciendo la integración en la sociedad de los colectivos vulnerables, al igual que realizó durante su construcción, hace más de un siglo.

Beyond Time and History

The Modernist constructions contain some architectural elements with formal characteristics that are analogous to different parts of some of the most important works that Gaudí was building during the same period or immediately after completing this work.

The former Sant Boi Mental Hospital started using **occupational therapy**, a cutting-edge technique especially applied in mental disorders, where patients were treated through manual labor. Workshops were available where patients learned the bricklaying trade and participated in the different types of work carried out at the centre. Given the characteristics of the Modernist structures – with a rudimentary appearance yet of great artistic quality and geometric complexity – it is reasonable to think that the resident patients could have participated in their construction, but always following the directives of a complex project designed by an anonymous architect, who was probably Antoni Gaudí himself.

The social project “Torrents d’Art”

One of the unique, distinguishing features of the construction process is, without doubt, the inclusion of people with mental disorders in the work group. Participation in the workplace forms part of treatment of the disorder and, as such, conditions improvements in health status. Moreover, it promotes integration of this group within society, turning construction of the invisible garden into one of the first initiatives in the fight against stigma in mental disorder.

Nowadays, the Invisible Garden is part of a social project, “Torrents d’Art”, that links art and health, ensuring continuity in the fight against stigma in mental disorder and encouraging integration of vulnerable groups into society, just as occurred in its construction a century ago.

El llenguatge de les estructures

Aquest conjunt arquitectònic disposa d'unes formes estructurals que tendeixen o s'aproximen a algunes quàdriques reglades, essent aquestes, principalment, els hiperboloides d'un full. Aquestes, construïdes adossant verticalment blocs de pedra sense desbastar, generen superfícies nervades i arborescents on els blocs estan disposats, a vegades, coherentment a les lleis geomètriques de les superfícies reglades, existint així tracés anàlogues a les rectes i corbes que les formen —generatrius, directrius i hipèrboles. Donada la disposició dels blocs d'algunes de les estructures, sembla probable que l'arquitecte que les va construir coneixés les lleis geomètriques de les superfícies reglades, i que construís, a mode d'experimentació, tal que gestant-se i en procés de formació i desenvolupament, formes primitives o embrionàries del que serien aquestes superfícies.

El lenguaje de las estructuras

Este conjunto arquitectónico dispone de unas formas estructurales que tienden o se aproximan a algunas cuádricas regladas, siendo éstas, principalmente, los hiperboloides de una hoja. Éstas, construidas adosando verticalmente bloques de piedra sin desbastar, generan superficies nervadas y arborescentes donde los bloques están dispuestos, a veces, coherentemente a las leyes geométricas de las superficies regladas, existiendo así trazas análogas a las rectas y curvas que las forman —generatrices, directrices e hipérbolas. Dada la posición de los bloques de algunas de las estructuras, parece probable que el arquitecto que las construyó conociese las leyes geométricas de las superficies regladas, y que construyese, a modo de experimentación, tal que gestándose y en proceso de formación y desarrollo, formas primitivas o embrionarioas de lo que serían estas superficies.

The Language of Structures

The architectonic ensemble has some structural forms which tend towards ruled quadrics, mainly the hyperboloids of a leaf. Built vertically with rough-edged blocks of stone, these create ribbed, tree-like surfaces where the blocks are sometimes coherently arranged to the geometric laws of ruled surfaces, thereby giving outlines analogous to the straight lines and curves that create them: generatrices, directrices and hyperbolas. Given the arrangement of the blocks in some of the structures, it seems likely that the architect who built them knew the geometric and mathematical laws of ruled surfaces and that they were built experimentally to develop primitive or embryonic shapes that would be fully developed in later surfaces.

El Park Güell (1900-1914) a la “Plaça dels bancs” de Sant Boi (1912)

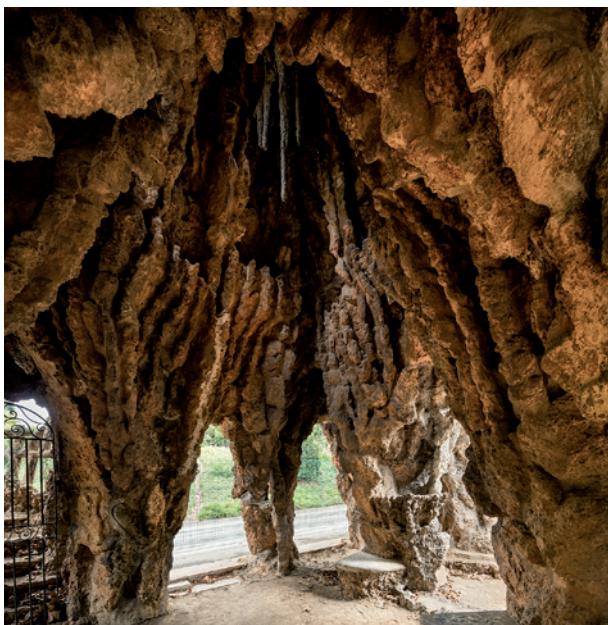
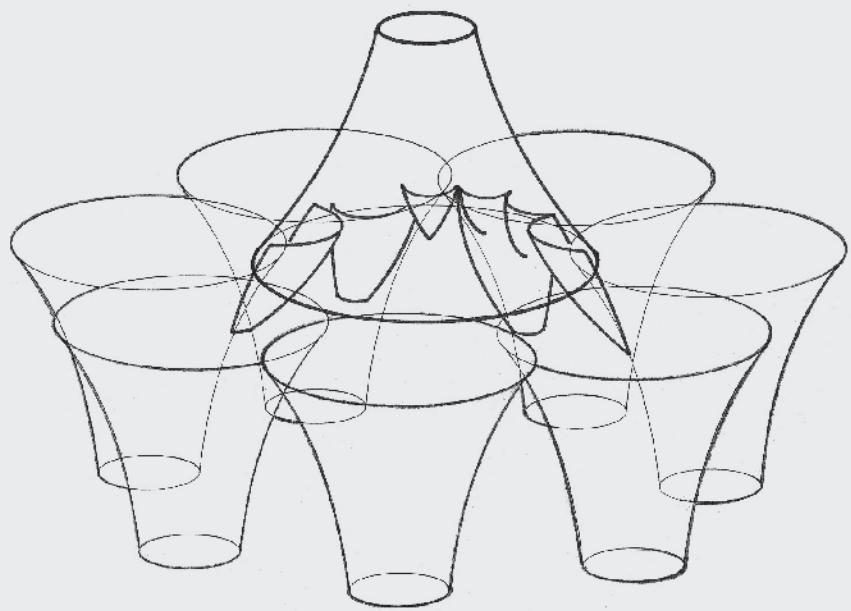
Aquest conjunt modernista disposa d' una plaça voltada de bancs revestits amb trencadís que podrien ser l'assaig previ del banc serpentí del Park Güell(1911-1914). Els trencadissons principals dels respatlles dels bancs de Sant Boi(1912), s'estructuren a partir de "taques" en formes irregulars de colors homogenis o motius vegetals. Al igual que al Park Güell, emmarcades per les "taques" hi ha rajoles en forma de cercles —la majoria de color blanc—, els quals estan fragmentats formant creus, "X" i "Y" principalment. Pel que fa a la forma dels bancs, tant el banc del Park Güell com els bancs de Sant Boi presenten una secció molt semblant, la qual, partint d'un frontal semiparabòlic, disposa d'un respatller inclinat i va formant cantells arrodonits en els vèrtex i en l'extrem del seient i el respatller.

El Park Güell (1900-1914) en la “Plaza de los bancos” de Sant Boi (1912)

Este conjunto modernista dispone de una plaza rodeada de bancos revestidos con un «trencadís» que podría ser el ensayo previo del banco serpantino del Park Güell (1911-1914). Los «trencadís» principales de los respaldos de los bancos de Sant Boi (1912), se estructuran a partir de "manchas" en formas irregulares de colores homogéneos o motivos vegetales. Al igual que en el Park Güell, enmarcadas por las "manchas" hay baldosas en forma de círculos —la mayoría de color blanco—, los cuales están fragmentados formando cruces, "X" e "Y" principalmente. Referente a la forma de los bancos, tanto el banco del Park Güell como los bancos de Sant Boi presentan una sección muy parecida, la cual, partiendo de un frontal semiparabólico, dispone de un respaldo inclinado y va formando cantos redondeados en los vértices y en el extremo del asiento y el respaldo.

Park Güell (1900-1914) at Sant Boi's “Bench Plaza” (1912)

The Modernist ensemble has a plaza surrounded by benches decorated in «trencadís» (mosaics of broken tiles and glass), which could be the rehearsal for Park Güell's serpentine bench (1911-1914). The main «trencadissons» on the backrests of the Sant Boi benches (1912), as mentioned previously, are structured around irregular-shaped "spots" with homogeneous colours or plant motifs. In both sets of benches the "spots" frame tiles in the shape of circles, mainly in white, which are fragmented into three or four parts to create crosses, principally X and Y forms. In terms of the overall shape, the Sant Boi and the Park Güell benches have almost identical sections, with a semi-parabolic front, an inclined backrest and rounded edges on the vertices and the ends of the seats and the backrests.

La Sagrada Família (1915-1921) a la “Cova cascada” de Sant Boi (1906)

La “Cova cascada” del Parc Sanitari Sant Joan de Déu, construïda l’any 1906, conté un sistema estructural que planteja moltes analogies amb el sistema estructural —inèdit fins llavors en la història de l’arquitectura— del creuer i les naus laterals de la Sagrada Família, començat a projectar per Gaudí el 1915, i finalitzat el 1921 en forma de plànols i una gran maqueta de guix. La “Cova cascada” del conjunt modernista de l’antic psiquiàtric de Sant Boi de Llobregat, disposa d’una estructura en la que una cúpula formada per un mig hiperboloide d’un full còncau, es recolza sobre set pilars, de formes assimilables, en algunes parts, a mig hiperboloide d’un full convex, els quals disposen, a més, de tot un conjunt de superfícies nervades corbes que entrelleguen ambdós sistemes estructurals.

La Sagrada Família (1915-1921) en la “Cueva cascada” de Sant Boi (1906)

La “Cueva cascada” del Parc Sanitari Sant Joan de Déu, construida en el año 1906, contiene un sistema estructural que plantea muchas analogías con el sistema estructural —inédito hasta entonces en la historia de la arquitectura— del crucero y las naves laterales de la Sagrada Familia, comenzado a proyectar por Gaudí en 1915, y finalizado, en 1921, en forma de planos y una gran maqueta de yeso. La “Cueva cascada” del conjunto modernista del antiguo psiquiátrico de Sant Boi, dispone de una estructura en la que una cúpula formada por medio hiperboloide de una hoja cóncavo, se apoya sobre siete pilares, de formas asimilables, en algunas partes, a medio hiperboloide de una hoja convexo, los cuales disponen, además, de todo un conjunto de superficies nervadas curvas que entreligan ambos sistemas estructurales.

The Sagrada Familia (1915-1921) at Sant Boi’s “Cascade Cave” (1906)

Built in 1906, the Cascade Cave at the Parc Sanitari Sant Joan de Déu contains a structural system that presents many analogies with the structural system —at the time unprecedented in the history of architecture— of the crossing and the lateral naves in the Sagrada Familia, the design for which Gaudí worked on from 1915 until 1921 using plans and a large plaster model. The Cascade Cave in the Modernist ensemble at the former Sant Boi de Llobregat Mental Hospital has a structure in which a dome formed by the semi-hyperboloid of a concave leaf rests on seven interlaced pillars. Some parts of these pillars are comparable to the semi-hyperboloid of a convex leaf. The pillars in turn form a series of ribbed curved surfaces which interconnect the two structural systems.

Simbologia

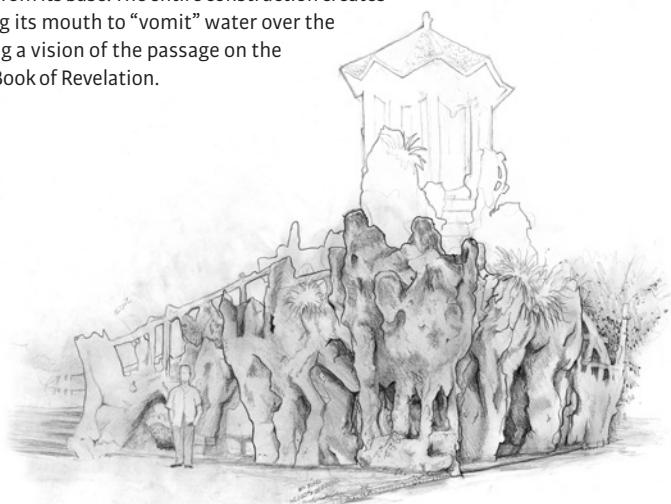
Al jardí modernista de l'antic psiquiàtric de Sant Boi de Llobregat, es va erigir, l'any 1911, una gruta dedicada a la Verge de Lourdes, disposant-se una escultura de la Verge, grans cascades amb múltiples sortidors, una magnífica ornamentació naturalitzant, llacs de formes sinuoses, enigmàtiques grutes de rocalla, tot tipus de vegetació, etc, formalitzant així, un jardí amb simbologia pròpiament Mariana. Aquesta gruta, amb la Verge amb la corona de 12 estels, evoca la forma d'un drac, i encarada a un llac en forma de llengua, hi brollava aigua des de la seva base; i així, tot plegat remet a la imatge d'un drac obrint la boca i "vomitant" aigua sobre la plaça principal del jardí, fet que permetria vincular aquesta visió al passatge de La Dona i el drac de l'Apocalipsi.

Simbología

En el jardín modernista del antiguo psiquiátrico de Sant Boi de Llobregat, se erigió, en 1911, una gruta dedicada a la Virgen de Lourdes, disponiéndose una escultura de la Virgen, grandes cascadas con múltiples surtidores, una magnífica ornamentación naturalizante, lagos de formas sinuosas, enigmáticas grutas de rocalla, todo tipo de vegetación, etc, formalizando así, un jardín con simbología propiamente Mariana. Esta gruta, con la Virgen con la corona de 12 estrellas, evoca la forma de un dragón, y encarada a un lago en forma de lengua, brotaba agua des de su base; y así, todo ello remite a la imagen de un dragón abriendo la boca y "vomitando" agua sobre la plaza principal del jardín, hecho que permitiría vincular esta visión al pasaje de La mujer y el dragón del Apocalipsis.

Symbolism

In 1911 a grotto dedicated to Our Lady of Lourdes was built in the Modernist garden of the former Sant Boi de Llobregat Mental Hospital. In addition to a statue of the Virgin Mary, the grotto had large waterfalls with several jets, magnificent natural ornamentation, lakes with sinuous forms, enigmatic rocky grottos and all types of plants, creating a beautiful garden replete with Marian symbolism. The Virgin wore a crown of twelve stars and the grotto evoked the shape of a dragon and faces a lake in the shape of a tongue with water spouting from its base. The entire construction creates the image of a dragon opening its mouth to "vomit" water over the garden's main plaza, conjuring a vision of the passage on the lady and the dragon from the Book of Revelation.

Una geometria molt complexa

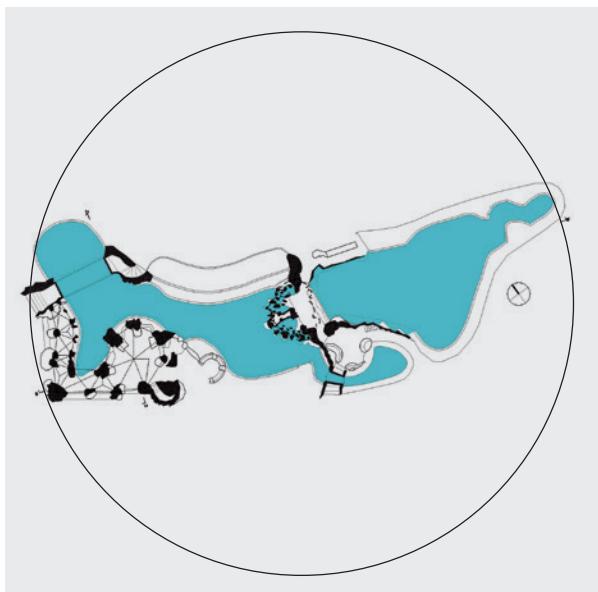
El jardí modernista de l'antic psiquiàtric de Sant Boi de Llobregat presenta, sota un aspecte rudimentari, un projecte arquitectònic amb complexes interrelacions geomètriques i compositives. Conseqüentment i entre d'altres, en planta s'aprecia que aquesta construcció disposa, formant el viaducte, d'un angle recte el qual s'alinea amb l'avinguda adjacente preexistent i es prolonga amb un gir que, orientant els seus eixos a nord i a est, eixampla i allarga el conjunt arquitectònic. També remarcar que, partint com a origen la clau de volta de la capella del conjunt modernista, és possible inscriure un cercle el diàmetre del qual coincideix amb els extrems dels elements que configuren el conjunt arquitectònic de les coves i el llac.

Una geometría muy compleja

El jardín modernista del antiguo psiquiátrico de Sant Boi de Llobregat presenta, bajo un aspecto rudimentario, un proyecto arquitectónico con complejas interrelaciones geométricas y composivas. Consecuentemente y entre otros, en planta se aprecia que esta construcción dispone, formando el viaducto, de un ángulo recto el cual se alinea con la avenida adyacente existente y se prolonga con un giro que, orientando sus ejes a norte y a este, ensancha y alarga el conjunto arquitectónico. También remarcar que, partiendo como origen la llave de bóveda de la capilla de la Virgen del conjunto modernista, es posible inscribir un círculo el diámetro del cual coincide con los extremos de los elementos que configuran el conjunto arquitectónico de las cuevas y el lago.

A Highly Complex Geometry

Beneath a seemingly rudimentary appearance, the Modernist garden at the former Sant Boi de Llobregat Mental Hospital presents an architectonic design with complex geometric and compositional inter-relationships. Consequently, in situ one can appreciate, among other observations, that the viaduct forms a right angle with the pre-existing adjacent avenue and both extremes are extended with turns northwards and eastwards, extending and lengthening the architectonic grouping. Furthermore, taking the keystone of the chapel's vault as a starting point, it is possible to trace a circle whose diameter coincides with the outer edges of the caves and lake features in the Modernist ensemble.

Plànot del recinte, accessos, vies rodades i ferrocarrils

Plano del recinto, accesos, vías rodadas y ferrocarriles

Site plan, access points, roads and railways

- AP7: Sortida de Sant Boi de Llobregat. Cornellà. Autopista C32: Sortida Sant Boi de Llobregat. C245 Carretera Santa Creu de Calafell. BV2022 Carretera Sant Vicenç dels Horts. C31 Autovia de Castelldefels.
- Línies L70, L72, L76, L79, L61 i SB1. Línies L96, L74, L75, L77 i L78 amb intercanvi amb les línies SB1, L70 i L72.
- Línia Llobregat-Anoia: 533, 54, 58, R5 i R6 i L8. Estació de Molí Nou. Ciutat Cooperativa.
- Sant Boi. Molí Nou. Ciutat Cooperativa.

Parc Sanitari Sant Joan de Déu

Carrer Dr. Antoni Pujadas, 42
08830 Sant Boi de Llobregat (Barcelona) Spain
Tel. +34 93 640 63 50 / +34 93 661 52 08
Email: pssjd@pssjd.org Web: www.pssjd.org

Amb la col·laboració de:

